

С. 38–56; Головатий М. Політична міфологія / Головатий М. – К.: МАУП, 2005. – 148 с.; Хюбнер К. Истина мифа / Хюбнер К. – М.: Республика, 1996. – 448 с. 2. Бебик В.М. Як стати популярним, перемогти на виборах і утриматись на політичному Олімпі / Бебик В.М. – К.: Абрис, 1993. – 128 с.; Бергер П., Лукман Т. Цит. работа; Панарин И. Технология информационной войны / Панарин И. – М.: КСП+, 2003. – 389 с.; *Формирование и функции политических мифов в постсоветских обществах: сб. науч. трудов* – М.: РГГУ, 1996. – 518 с. 3. Арон Р. Мир і війна між націями / Арон Р. / [пер. з фр.]. – К.: Юніверс, 2000. – 685 с.; Гаджиев К.С. Введение в геополитику / Гаджиев К.С. – М.: Логос, 1998. – 416 с.; Горбатенко В.П. Модернізація українського суспільства у контексті сучасних цивілізаційних процесів: дис. ... докт. політ. наук / Горбатенко В.П. – К., 1999. – 379 с.; Ігнатов В.О. Національна держава: національний і наднаціональний виміри: лис. ... докт. політ. наук / Ігнатов В.О. – К., 1996. – 412 с.; Левенець Ю. Роль національного міфу у відродженні національної свідомості українського народу / Ю. Левенець // Нова політика. – 2001. – № 2. – С. 50–53; Cassirer E. The Myth of the state / Cassirer E. – New-York, 1955. – 355 p. 4. Арон Р. Цит. праця; Гнатюк О. Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність / Гнатюк О.: Авториз. пер. з польск. – К.: Критика, 2005. – 528 с.; Ігнатов В.О. Цит. праця; Іщук В. Україна: проблема престижності та ідентичності: масова комунікація і культура як суб'єкти формування громадянської та національної свідомості / Іщук В.. – К.: Смолоскип, 2000. – 89 с.; Кресина І. Українська національна свідомість у контексті сучасних політичних процесів: дис. ... докт. політ. наук / Кресина І.О. – К., 1999. – 451 с.; Михальченко М.І. Соціально-політична трансформація України: реальність, міфологеми, проблема вибору / Михальченко М.І., Журавський В.С., Танчер В.В. – К.: Логос, 1997. – 178 с.; Розумний М. Алгоритми національного само опанування / Розумний М. – К., 2008. – 112 с.; Розумний М. Суспільні ідеї як чинник формування політичної нації: дис. ... канд. політ. наук / Розумний М. – К., 2007. – 188 с. 5. Каганский В.Л. Россия и Миф о России / В.Л. Каганский // Неприкосновенный запас. – 1999. – № 3(5). – С. 12 – 15; Левкиевская Е. Русская идея в контексте исторических мифологических моделей и механизмы их сакрализации / Е. Левкиевская // Мифы и мифологии в современной России / [под ред. К. Аймермахера, Ф. Бомсдорфа, Г. Бордюгова]. – М.: АИРО-XX, 2000. – С. 152–174; Лукинюк М. Обережно: МІФІ / Лукинюк М. – К.: Вид. ім. О.Теліги, 2000. 6. Лукинюк М. Цит. праця.

УДК 323.12

Д. І. ГРИЦЯК

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРОТИДІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ В США*

Досліджено основні чинники формування антидискримінаційної політики США, історичні передумови зародження та розвитку антидискримінаційного руху в США, причини та засоби подолання дискримінації в американському суспільстві. Розглянуто національне законодавство США у сфері боротьби з дискримінацією та етнокультурної консолідації. Доведено, що потужна антидискримінаційна правова база, ефективні механізми протидії дискримінації є одними з ключових чинників етнокультурної консолідації американського суспільства. Розроблено рекомендації, щодо застосування передового досвіду США у боротьбі з дискримінацією.

© ГРИЦЯК Денис Ігорович – кандидат політичних наук, молодший науковий співробітник відділу правових проблем політології Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

* Стаття підготовлена в рамках наукового проекту «Політико-правові засади етнокультурної консолідації українського суспільства» в межах державної цільової програми «Гуманітарні технології як чинник суспільних перетворень в Україні»

Ключові слова: етнокультурна консолідація, дискримінація, антидискримінаційне законодавство, права людини.

Грыцяк Д.И. Политико-правовые основы противодействия дискриминации в США

Исследовано основные факторы формирования антидискриминационной политики США, исторические предпосылки зарождения и развития антидискриминационного движения в США, причины и средства преодоления дискриминации в американском обществе. Рассмотрено национальное законодательство США в сфере борьбы с дискриминацией и этнокультурной консолидации. Показано, что мощная антидискриминационная правовая база, эффективные механизмы противодействия дискриминации являются одними из ключевых факторов этнокультурной консолидации американского общества. Разработан ряд рекомендаций по применению передового опыта США в борьбе с дискриминацией.

Ключевые слова: этнокультурная консолидация, дискриминация, антидискриминационное законодательство, права человека.

Grytsiak Denys. Political and legal basis for jvercoming discrimination in the United States

The article explores basic factors shaping U.S. anti-discrimination policies, the historical background of the emergence and development of anti-discrimination movement in the U.S., the causes and means of overcoming discrimination in American society. Considered U.S. domestic law in the fight against discrimination and ethnocultural consolidation. It is proved that a strong anti-discrimination legal framework, effective mechanisms for combating discrimination are among the key factors of ethnic and cultural consolidation of American society. The author developed recommendations regarding the possibility of implementation of best U.S. combat discrimination practices.

Key words: Ethno-cultural consolidation, discrimination, anti-discrimination laws, human rights

У пошуку оптимальних шляхів етнокультурної консолідації українського народу, подолання дискримінації у всіх сферах суспільного життя Україні доцільно звернутися до передового світового досвіду. Дискримінація, незалежно від ознак, за якими вона здійснюється, є основною перешкодою до етнокультурної консолідації. Саме поняття «Дискримінація» (лат. Discriminate – відмінність) означає обмеження або позбавлення прав певної категорії громадян за ознакою расової чи національної приналежності, за ознакою статі, з релігійних та політичних переконань. Спочатку слово в англійській мові означало «уловлювання різниці», тепер «встановлення відмінностей» між людьми за статевими, расовими і класовими ознаками. Дискримінація в політичній сфері може бути явною або прихованою¹. Рівноправність є основою будь-якого демократичного суспільства та необхідною передумовою етнокультурної консолідації. Основними сферами де дискримінація сприймається найгостріше є освіта, медичне обслуговування, зайнятість, соціальні пільги. Адже саме в даних сферах людина має можливість реалізувати свої здібності та забезпечити необхідний рівень життя собі та своїй родині.

Здійснення порівняльного аналізу задля адаптації зарубіжного досвіду до українських реалій при вирішенні проблеми протидії дискримінації у всіх сферах суспільного життя, на нашу думку, є необхідним і, можливо, єдиним способом, яким можна досягти позитивних зрушень у даному питанні. Саме міжнародні стандарти й зарубіжний досвід допомогли б, хоча б частково розв'язати проблему дискримінації в нашій країні.

Зокрема, якщо для України проблема дискримінації є новою і судова практика по даній категорії справ тільки починає формуватися, то для ряду зарубіжних

країн, передусім для США, це питання не нове. Ми взяли за основу нашого дослідження досвід цієї країни у питаннях вирішення проблеми дискримінації у різних сферах суспільного життя. Антидискримінаційне законодавство США може стати зразком для країн, що визнали наявність проблеми дискримінації у суспільстві і, що почали протидіяти даному явищу на рівні національних урядів. Судова практика по даній категорії справ у США є, безперечно, найбільш довершеною в світі. Саме цими обставинами був обумовлений вибір для нашого дослідження наукової доктрини і юридичної практики США.

Сполучені Штати Америки мають багату історію, що стала передумовою формування та утвердження однієї з найбільш прогресивних систем протидії дискримінації та досягнення етнокультурної консолідації. Ще у 1619 р. у США з'являються перші раби і рабовласники, зароджується система рабоволодіння. Громадянська війна загострила суперечки навколо проблеми гноблення чорношкірого населення країни. Так, у 1881 р. у штаті Теннессі був прийнятий закон про сегрегацію афроамериканців при користуванні міським і залізничним громадським транспортом. Згодом багато південних штатів також приймають подібні расистські закони. Даний період можна охарактеризувати прагненням зберегти і закріпити підневільне становище афроамериканців всупереч формальному скасуванню рабства.

Основна боротьба національних меншин за рівні права розгорнулася в середині ХХ ст. У 1950-1960-х роках американський священик Мартін Лютер Кінг очолює рух за громадянські права національних меншин. 50-і роки ХХ ст. ознаменувалися у США масою гучних протестів, зокрема можна згадати бойкот автобусної компанії в Алабамі, що здійснювала сегрегацію пасажирів у 1955 р. У 1963 р. відбувся «Марш на Вашингтон», Мартін Лютер Кінг виголосив промову «Я маю мрію», в червні 1966 р. проголошено одне з найвідоміших гасел афроамериканського руху «Black power» («Владу чорним»), який на той час символізував вимоги щодо самовизначення чорношкірого населення країни та надання афроамериканцям рівних прав із білим населенням (слід відзначити, що спочатку дане гасло відображало прагнення закріпити позиції у місцевих органах влади, особливо в районах гетто). Багаторічна боротьба призвела до поступової лібералізації законодавства, прийняття нових законів, що забороняють дискримінацію. Серед основних законодавчих актів, що були розроблені та імplementовані з метою боротьби з дискримінацією за ознаками раси та кольору шкіри, виділимо такі: 13-а поправка до Конституції, що була прийнята у 1865 р., що на рівні Конституції заборонила рабство в США; 14-а поправка до Конституції прийнята у 1868 р., зобов'язала всі штати надати рівний захист прав людям, так як закон єдиний для всіх; 15-а поправка до Конституції, прийнята у 1870 р., заборонила обмеження виборчого права за ознакою раси чи кольору шкіри. Окрім внесення змін до Конституції США, було прийнято низку спеціальних антидискримінаційних законів: у 1955 р. – закон про заборону сегрегації в галузі освіти, у 1956 р. расова сегрегація в громадському транспорті була визнана неконституційною, у 1965 р. – US Executive Order заборонив дискримінацію при наймі на роботу за принципом раси, статі і релігії, також прийнятий у 1965 р. Закон про виборчі права, який скасовував практику спеціальних перевірок (тестів грамотності), що відсіювали виборців, у 1968 – Закон про заборону дискримінації при покупці або оренді житла².

Слід зазначити, що дискримінація існує в сучасному суспільстві не виключно за ознаками раси та кольору шкіри. Зокрема, один з найпоширеніших видів дискримінації – за статтю. Жінки традиційно дискриміновані щодо чоловіків у багатьох сферах життєдіяльності суспільства – зайнятості та оплати праці, доступі до освіти, в політиці. Ця тенденція притаманна для США: представництво жінок у політиці зростає. У роботі 112-го Конгресу США (2011-13) беруть участь 17 жінок у Сенаті (з 100 членів) і 73 жінки в Палаті представників (з 435 членів)³.

Рух за права жінок у США започатковано у 1848 р., коли 300 жінок і чоловіків підписали Декларацію думок, що містила заклик до припинення дискримінації жінок. У ході Першої Світової війни жінки відіграли значну роль у громадському та економічному житті країни, працюючи на заводах і фабриках, допомагаючи в тилу. Після нетривалого періоду занепаду у 30-х роках ХХ ст. рух знову набув широкої популярності в 1960-і роки, коли боротьба за громадянські права перейшла в боротьбу за економічний та соціальний рівноправність жінок і чоловіків.

Основоположними актами, що нині гарантують права жінок у США, є: 19-а поправка до Конституції США (1920р.), яка надала жінкам право голосувати на виборах; Постанова Верховного суду США (1965 р.), що відкрила для жінок доступ до професій, які вважалися чоловічими, у 1963 р. було прийнято Закон про рівну оплату праці, що заборонив дискримінацію в оплаті праці на підставі статевої приналежності, у 1970 р. – Закон, що заборонив дискримінацію за ознакою статі у всіх фінансованих державою освітніх програмах. У 1972 р. була прийнята Поправка про рівні права, яка передбачала заборону на будь-який прояв дискримінації у будь-якій сфері щодо жінок (була прийнята обома палатами Конгресу, проте не була ратифікована всіма штатами, тому так і не стала законом). У 1973 р. громадські активісти домоглися прийняття Закону про право на безпечний і законний аборт, а в 1978 р. на законодавчому рівні була закріплена заборона на дискримінацію вагітних жінок при наймі на роботу. Починаючи з 1984 р. у США заборонено перешкоджати вступу жінок в клуби, юридичні фірми обмежені в праві стримувати кар'єрне зростання своїх співробітників на підставі статевої належності. У 1986 р. у США було прийнято загальновідомий Закон про сексуальне домагання, який сексуальне домагання оголосив формою дискримінації.

Боротьба з дискримінацією за ознакою віросповідання також посідає важливе місце у загальнодержавній політиці консолідації суспільства в США. Ще у 1791 р. була прийнята 1-а поправка до Конституції США, що гарантує свободу віросповідання. Нині у США не існує офіційної державної релігії. У 1998 р. був прийнятий Закон про міжнародну свободу віросповідання, яким було проголошено принцип віротерпимості, який є одним із принципів зовнішньої політики США. В його рамках передбачені регулярні доповіді Комітету з міжнародної релігійної свободи. Незважаючи на наявність антидискримінаційного законодавства за ознакою релігії, на практиці існують реальні негативні тенденції. Так, за даними статистики Комісії з рівних можливостей працевлаштування (ЕЕОС), за останні 13 років кількість випадків релігійної дискримінації подвоїлася: якщо у 1997 р. було зафіксовано 1709 звинувачень у релігійній дискримінації, то вже у 2010 р. – 3790.

Для боротьби з дискримінацією за віковою ознакою у США діє ціла система законодавчих актів. Вікова дискримінація – спеціальний термін, що вживається у США: Ageism – дискримінація людей похилого віку. Згідно з прогнозом Бюро перепису населення США на 2020 р., літнє населення США досягне 54 млн. осіб. 1 з 6 американців буде літнім, вік близько 6,5 млн. американців буде становити понад 85 років. (це удвічі більше порівняно із статистикою 1990 р.)⁴. У Законі про вікову дискримінацію за місцем роботи⁵, прийнятому в 1967 р. введено у юридичну практику спеціальний термін «Elderly», що позначає осіб віком старше 40 років. Закон про вікову дискримінацію за місцем роботи (ADEA) спрямований на захист людей у віці 40 і більше років від дискримінації на роботі. Серед основних вимог ADEA: заборона вказувати бажаний вік і вікові обмеження в оголошеннях про прийом на роботу (варто зазначити, що нещодавно подібні обмеження були внесені у вітчизняне законодавство), заборони роботодавцю задавати кандидату питання про його вік або дату народження на співбесідах, скорочувати страхові виплати або знижувати рівень медичних страхових послуг працівникам старше

40 років. Згаданий нами закон гарантує літнім працівникам пенсію та забороняє змушувати співробітників старше 40 років йти на пенсію / у відставку раніше, ніж сам працівник того бажає.

З метою гарантування літнім працівникам додаткові виплати і пільги, у 1990 р. прийнято Закон про захист прав працюючих пенсіонерів. У відповідності до вимог даного закону роботодавець не має права скорочувати виплати по страховці, відмовити в пенсії і наполягати на передчасному виході співробітника на пенсію.

Важливим аспектом політики соціального вирівнювання у США є боротьба з дискримінацією людей з обмеженими можливостями. Згідно даних статистики у 2002 р. в США було зареєстровано 51.2 млн. інвалідів (18% від загальної кількості населення), в 2005 р. – 54,4 млн. (18,7%), з яких 35 млн. (12%) люди з серйозною формою інвалідності. Статистичні дані свідчать, що 46% інвалідів віком від 21 до 64 років мають роботу; людям у віці від 16 до 64 років (приблизно 13,3 млн.) складно знайти роботу або зберегти наявне місце через проблеми зі здоров'ям; 27% людей у віці від 25 до 64 років зі складною формою інвалідності живуть за межею бідності у порівнянні з 9% людей без інвалідності; розмір середньомісячного заробітку для людей зі складною формою інвалідності набагато нижче, ніж у середньому по країні і навіть порівняно з людьми з легкою формою інвалідності⁶.

Основу законодавства покликано захищати інвалідів від дискримінації у США складають: Закон про освіту для людей з обмеженими можливостями прийнятий у 1975 р. (гарантує дітям з обмеженими можливостями право отримати безкоштовну державну освіту). Закон про американців з інвалідністю (1990р.)⁷, що був проголосований Конгресом США переважною більшістю голосів, забороняє більшості приватних роботодавців дискримінацію в будь-якому аспекті найму або зайнятості (у США існує спеціальна градація підприємств, що підпадають під дію антидискримінаційного законодавства, як правило, воно не розповсюджується на малі підприємства). Також цей документ зобов'язує телекомунікаційні компанії надавати доступ до своїх послуг людям з обмеженими можливостями, також передбачається, що послуги, які адміністрації штатів і місцеві органи виконавчої влади пропонують населенню, повинні бути також доступними інвалідам, торговельним центрам та комплексам, установам та підприємствам, а також готелям забороняється піддавати інвалідів дискримінації.

Боротьба з проявами дискримінації та прагнення побудувати ефективну систему забезпечення етнокультурної консолідації американського суспільства, змусило уряд шукати альтернативні способи і засоби для подолання даного явища у США. Як результат у США було започатковано політику «Позитивної дискримінації» (Affirmative Action). Позитивна дискримінація стала соціальною політикою впроваджуваною федеральним урядом, основним завданням якої було стимулювати у суспільстві позитивне ставлення до меншин, які перебувають в невігідному соціальному становищі, особливо у таких сферах як: занятість, освіта, медичне обслуговування та забезпечення житлом. Сам вираз «Affirmative Action» вперше прозвучав у 1965 р. у промові Президента США Ліндона Джонсона. В основу концепції даної соціальної політики було покладено ідею: змінити історичну тенденцію дискримінації і створити рівність можливостей. Спочатку програма була спрямована на захист афроамериканського населення США, як своєрідна форма компенсації за історичний період рабства і сегрегації. Поступово дія даної політики була розширена і на інші етнічні та расові меншини США. Позитивна дискримінація активно підтримується громадськістю, зокрема створено ряд недержавних громадських організацій, щоб їй сприяти. Найвідомішою з таких організацій є Американська асоціація «Позитивної дискримінації» створена у 1974 р., серед основних її завдань: 1) Поширення програм «позитивної дискримінації»; 2) Установка і підтримка етичних норм у різних сферах суспільного

життя; 3) Співпраця з федеральними відомствами, органами штатів і місцевою владою, з метою надати меншинам рівні можливості у сфері зайнятості та освіти; 4) Підтримка освітніх програм та програм професійної підготовки для груп, що піддаються дискримінації у США.

Позитивна дискримінація (або як її ще називають деякі дослідники «зворотна дискримінація») – це дискримінація або класифікація, яка ставить у більш вигідне становище жінок або представників меншини і в більш не вигідне становище чоловіків або інших представників більшості. Для прикладу реалізації даної політики в дії, візьмемо сферу зайнятості. Реалізація такої політики на практиці у трудовій сфері передбачає, що роботодавець при прийомі на роботу віддає перевагу тим категоріям працівників, які відносяться до меншин, щодо яких існує ризик дискримінації. У цю категорію в США традиційно відносять жінок, інвалідів, афроамериканців, представників сексуальних меншин і т.п. На переконання деяких вітчизняних науковців, поява даного виду дискримінації є побічним ефектом посиленої боротьби з дискримінацією. Подекуди роботодавцю в США набагато «безпечніше», з юридичної точки зору, прийняти на роботу саме представника захищеної законом категорії, ніж нести судові витрати і виступати в якості відповідача у справах про дискримінацію у сфері праці⁸. На нашу думку, даний вид дискримінації ще не скоро з'явиться в Україні, оскільки для його появи необхідна жорстка антидискримінаційна політика держави, якої поки ми не спостерігаємо. В той же час зазначимо, що деякі методи позитивної (звотної) дискримінації можуть бути успішно застосовані в Україні, зокрема у сфері регулювання мовних відносин.

Наявність спеціального законодавства, ще не гарантує громадянам ефективний захист їх прав. Для досягнення даної мети не достатньо формального прийняття нормативно-правових актів, необхідно розробити та впровадити в систему державного управління ефективні механізми реалізації законодавчих норм.

В США боротьба з дискримінацією відбувається по 5-ти основними напрямкам: 1) Законодавчий (розробка державних федеральних законів та законів штатів); 2) Організаційний (через активну діяльність організацій по боротьбі з дискримінацією); 3) Громадський рух (петиції, демонстрації, масові громадські заходи); 4) Через освіту (уроки толерантності у школах і вищих навчальних закладах); 5) ЗМІ (соціальна реклама, статті, інтерв'ю, ток-шоу, кінематограф).

Специфіка юрисдикції по трудовим справам у США полягає у тому, що в даній країні побудована розгалужена система адміністративних органів, що займаються вирішенням трудових спорів перед їх передачею на судовий розгляд. Серед основних таких органів слід згадати: Комісію з рівних можливостей у сфері працевлаштування, Національне управління з трудових відносин (НУТВ), Управління по заробітній платі та робочому часу, Національне управління посередництва при трудових конфліктах на залізничному транспорті.

Загалом у США існує 4 інстанції (рівні), в яких може бути розглянуто справу про дискримінацію у сфері праці:

- 1) Комісія з рівних можливостей у сфері працевлаштування;
- 2) Одне з сорока шести агентств рівня штату;
- 3) Одне з тридцяти шести місцевих агентств;
- 4) Суди штатів або Федеральний окружний суд США.

Основним негативом роботи органів з розгляду скарг та позовів про дискримінацію у сфері праці в США ряд експертів відзначають тривалість розгляду і вирішення справи в зазначених вище інстанціях. Від моменту подачі скарги до її остаточного вирішення в середньому проходить 3–5 років⁹.

В результаті дослідження антидискримінаційної політики США нами були зроблені ряд висновків. На даний момент нерівність між традиційно дискримінова-

ними групами населення і іншими громадянами зберігається, про що свідчать дані статистики. У ХХ-ХХІ ст. у США спостерігається стійка тенденція до подолання дискримінації. Цілий комплекс заходів щодо захисту прав дискримінованих меншин призвели до явища «позитивної дискримінації» і негативно позначилися на правах більшості. Як позитивний момент у трактуванні поняття «дискримінація» у США слід відзначити вичерпний перелік дискримінаційних підстав, що визнаються на федеральному рівні і рівні штатів. Це надає визначенню поняття дискримінації чіткість і сприяє напрацюванню судової практики. Відзначимо, що американське законодавство на відміну від загальноприйнятих норм в Європі (в тому числі і в Україні) не визнає на законодавчому рівні дискримінацію за ознакою мови. Даний факт є особливо цікавим для України особливо з огляду на актуальність мовного питання. США не визнають мову як ознаку, за якою може відбуватися дискримінація перш за все, в силу специфічного відношення до мови як до засобу комунікації, а не ознаки диференціації. У трактовці американського законодавства і юридичної науки, мова не є ознакою що проводить різницю між групами осіб, оскільки навик мови можна набути. Саме тому мова розглядається у США як додатковий навик, який при бажанні можна легко освоїти, не примушуючи при цьому особу відмовлятися від своїх переконань чи ідентичності. Такий специфічний підхід до мовного питання дозволяє США практично повністю нівелювати проблему мовних відносин як таку. З огляду на вищевикладене, ми вважаємо за необхідне, перейняти досвід США з формування закритого переліку підстав дискримінації та передбачити у законодавстві чіткий перелік «захищених законом груп».

1. *Политика*. Толковый словарь / [Д. Андерхилл, С. Барретт, П. Бернелл, П. Бернем и др.]; общая ред.: д.э.н. Осадчая И.М. — М.: ИНФРА-М, Изд-во «Весь Мир», 2001. 2. Бернам У. Правовая система США / Бернам У. — М.: Новая юстиция, 2006. — 1216 с. 3. *Not such a good year, 2001* // Official site of newspaper Left Business Observer [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.leftbusinessobserver.com/IncPov01.html> 4. *An aging population* // official site of the Social Science Data Analysis Network (SSDAN) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.censuscope.org/us/map_65plus.html. 5. *The Age Discrimination in Employment Act of 1967* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eeoc.gov/policy/adea.html> 6. *Number of Americans With a Disability Reaches 54.4 Million* // Official site of United States Census Bureau [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.census.gov/newsroom/releases/archives/income_wealth/cb08-185.html 7. *The Americans with Disabilities Act of 1990* [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.eeoc.gov/policy/ada.html> 8. *Goldman A.K. Justice and reverse discrimination*. Princeton University Press / Goldman A.K. — New Jersey/ 1979. — 245 p. 9. *Kaye D. // Journal of American Statistical Association*. — 1982. — December . — Vol.77 . — P. 42-51.

УДК 323.2

С. В. КОЧ

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ЛОКАЛЬНО-РЕГИОНАЛЬНЫХ И ПРИГРАНИЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

Статья посвящена анализу методологических подходов в изучении пограничья. Исходя из способности границы и пограничного пространства выступать в качестве

© КОЧ Светлана Владимировна – кандидат политических наук, доцент кафедры истории и мировой политики ИСН ОНУ имени И.И.Мечникова